Inleiding op de Dankdienst ‘SCHREEUW OM RUST!’

Er klinkt een roep om terugkeer van de zondagsrust.

Omdat we een 24/7 economie hebben opgebouwd en er veel mensen (jong en oud) geen rust meer kunnen vinden en overprikkeld raken, burnt out – we rennen onszelf voorbij en voelen ons opgejaagd.

En dan klinkt er ineens weer die roep om eerherstel van de zondag als vrije dag.

Ik weet niet hoe jullie jeugdherinneringen zijn aan die zondag?

Wat mocht er allemaal wel of juist niet?

Verveling, saai….?

Willen we daarnaar terug?

Maar die eindeloze zondagen is wat wij ervan gemaakt hebben – een dag vol ge- en verboden. Maar was dat de bedoeling van die zondagsrust?

En voor wie is die zondagsrust?

Tijd om erbij stil te staan; dat doen we door verschillende verzen te lezen uit Leviticus 25.

In het boek ‘De ongelooflijke geschiedenis’ – Hoe het christendom onze cultuur vormde - wordt de vraag gesteld of we de klimaatcrisis te danken hebben aan het westers christendom?
Het christendom heeft onze blik op de natuur bepaald door de wijze waarop ze met teksten is omgegaan en daardoor een stempel gedrukt op onze manier van omgaan met de natuur.
Neem Genesis 1:28 *God zegende de mensen en zei tegen hen: wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.*
Als je deze tekst losweekt van haar context dan klinkt hierin door dat de mens de baas is over alles wat leeft. Dat de mens als de kroon van de schepping beschouwd kan worden, is lang gepredikt en geloofd, waardoor we zijn gaan denken dat alles om ons draait.
Wij mensen zijn het stralende middelpunt van alles, van de wereld, de natuur.

Daardoor vergeten we eigenlijk onze plek in het scheppingslied en vervormen we onze rol in het geheel. De mens komt op de 6e dag pas aan het licht als alles al geschapen is.
En dan is het lied ook nog niet uit, want er komt nog een dag, de zevende: het slotakkoord van alles, nl. de sabbat. De sabbat is dus de kroon op de schepping: daar werkt alles naartoe, dat is de climax van de schepping. De sabbat is de dag waarop God, mensen en dieren van al hun werk uitrusten en tijd krijgen voor bezinning en aanbidding.
Zo gezien is dus elke sabbat – dankdag !
Het Hebreeuwse woord SABBAT betekent letterlijk *ophouden, rusten, stilstaan en stoppen.*
Voor één dag stoppen met heersen?
Wat wordt er bedoeld met ‘heersen’?
Je krijgt daar allerlei beelden bij: technologie, AI, drones, gevechtsvliegtuigen. Geld en bezit. Ontbossing. Genetische manipulatie enz. Allerlei manieren om grip te hebben en te houden op het leven.
Maar dat is onze moderne invulling van ‘heersen’. In de Bijbel wordt er totaal iets anders mee bedoeld: verstandig en zorgzaam omgaan met het land en met de dieren.
Heersen in de Bijbel is altijd *dienen*, het beste op het oog hebben voor de ander, zorgzaam zijn. Het is anderen helpen om zichzelf te zijn en hun eigen aard te respecteren. Het is de wereld zo inrichten dat alles wat leeft tot zijn recht komt.

Het geldt voor ieder mens. Ook voor mensen met een speciale opdracht zoals een koning of welke machthebber ook. Aan deze meetlat wordt hij/zij gelegd in de Bijbel. Ook Jezus zegt dat hij is gekomen om te dienen…

Vandaar ook dat in hetzelfde hoofdstuk over de SABBAT in Lev.25 in één adem genoemd wordt hoe we om moeten gaan met medemensen. Met mensen die tot armoede vervallen zijn en ook de vreemdelingen worden speciaal genoemd.
Bijzonder is het dat in de Bijbel de vreemdelingen *gasten* of *bijwoners* worden genoemd. Klinkt toch heel anders dan onze benamingen: immigranten of gelukzoekers….
Met respect wordt er gesproken over hen die niet mee kunnen komen en bijzondere zorg nodig hebben om mee te kunnen doen. En dat respect voor een ander volgt uit het je bewust zijn van jouw plek in de wereld.
De manier waarop we naar de natuur kijken en haar gebruiken heeft alles met ons wereldbeeld en mensbeeld te maken. Maar ook met ons godsbeeld.
Omdat de aarde in bruikleen gegeven is aan de mensen en dus geen permanent bezit is. Niemand kan de aarde claimen – het is ons in bruikleen gegeven en dan ook nog onder bepaalde voorwaarden.
Maar het boek ‘De ongelooflijke geschiedenis’ laat ook zien dat door de secularisatie het godsbesef aan het verdwijnen is. Wie gelooft er nog dat we de aarde van God te leen hebben? Wie kent de verhalen nog over een schepping, over de sabbat (ophou-dag) voor mens en natuur?

Willem Barnard (dichter) kan met zulke mooie woorden schrijven over de sabbat en de aarde. Ik las in één van zijn boeken (‘Een winter met Leviticus’):
Moeder aarde kan tot rust komen, ze wordt niet opgejaagd, uitgebuit, uitgemergeld. Ze is geen sloof, geen slavin, maar ‘vrije vrouw’. Ze is er niet om onderworpen en misbruikt te worden, ze is de bruid.
Als de mensen zich beperken, komt de aarde tot rust.

Jonathan Sacks (was opperrabijn van Groot-Brittanië) schrijft:
In het jodendom is wat we bezitten niet van ons. Het behoort toe aan God. Hij heeft het slechts in bewaring gegeven. We zorgen ervoor namens God. Een van de voorwaarden van

dat vertrouwen is dat als wij meer hebben dan we nodig hebben, we moeten delen met mensen die minder hebben dan ze nodig hebben. Dat is tsedaka: rechtvaardigheid en liefdadigheid gecombineerd (192 in 'De kracht van de tora').
We denken al gauw aan de staat Israël en denken bij onszelf: mooie theorie maar de praktijk….maar de staat Israël is niet gelijk aan het jodendom!!
Maar laten we naar onszelf kijken: hoe gaan we om met de aarde?
Doordat het individu, de mens, zo centraal is komen te staan, als heersers, is onze grenzeloze begeerte en consumptiedrang (het steeds meer willen hebben), onze eindeloze mobiliteit (de hele wereld over vliegen) onbegrensd gebleken.
We weten van geen ophouden. We kennen geen rust meer en geven ook de natuur geen rust meer. Het is een uitputtingsslag voor alles en iedereen.

Dus: terug naar de sabbat/zondag?
Winkels weer dicht, thuis zitten met een boek?
En het sabbatsjaar invoeren?

Sabbat: houd op! sta stil! Stop eens een keer!
De 7e dag.
Dus niet: 6 scheppingsdagen en een rustdag.
Nee, zegt het scheppingslied, zeven scheppingsdagen. De schepping is pas klaar als óók de sabbat, de rust, geschapen is. Zelfs meer dan dat: het is het doel van schepping.
In onze tijd klinkt een schreeuw om rust: mensen die de rusteloosheid, de hectiek van het leven niet vol kunnen houden. Ook de aarde schreeuwt het uit: van uitputting, het leeggeroofd worden, vernietiging van plant en dier…
Die aloude Bijbelverhalen brengen ons weer in herinnering dat we afgedwaald zijn van onze roeping, dat we weg gedwaald zijn van waar het ten diepste omgaat.
Vandaag vieren we dankdag: tijd om stil te staan, sabbat te houden, om te danken voor alles wat de aarde ons gegeven heeft. En dat wat we teveel hebben, delen met hen die te weinig of zelfs niets hebben. Goed dat we dit elk jaar weer doen – om zo weer bewust te zijn van onze plek op aarde, die aan ons is toevertrouwd: namelijk met zorg om te gaan met wat we in bruikleen hebben gekregen. Als de mensen zich beperken, komt de aarde tot rust.

Helmond, Corine Beeuwkes-van Ede